

17873
DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA

DE

OCCULTA ET CHRONICA
JECINORIS INFLAM-
MATIONE

QUAM

UT GRADUM DOCTORIS MEDICINAE
IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITERA-
RUM DORPATENSI
RITE ADIPISCATUR

CONSENSU ILLUSTRIS MEDICORUM ORDINIS
LOCŌ CONSUETO

PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR

THEOPHILUS DANIEL MEREDIG,
RIGA-LIVONUS.

D O R P A T I

LITERIS MICHAELIS GERHARDI GRENZII

TYPOGRAPHI ACADEMICI.

MDCCCXI.

In p r i m a t u r.

Daniel Georgius Balk,

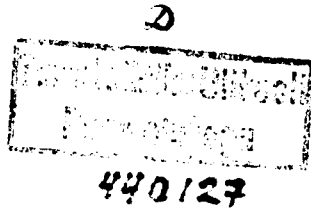
Medicinae et Chirurgiae Doctor; Pathologiae et Therapiae Professor publicus ordinarius; instituti medicoclinici Director; a consiliis collegiorum Rufficis etc.

Amicis mihi amantissimis, totum medicinae cursum hac in universitate mecum simul peractis, partim hujus scientiae doctoris gradu jam ornatis, partim adhuc doctorandis, viris ornatissimis

**C. A. SCHULZ, BERNARD, BRUUN,
WAEGNER, WORMS, ROSENIUS,
SAHMEN, RAUCH, ZÖPFFEL, SEN.,
ZÖPFFEL, JUN., VORKAMPF,
SCHLEIFER,**

hancce dedicat dissertationem

AUCTOR.

Cap. I.

De occultis et chronicis inflammationibus in genere.

§. I.

Omnibus fere in scriptis de occultis inflammationibus haud accuratum inter occulto-acutas et occulto-chronicas inflammationes reperimus discrimen. Nonnulli autores primum genus esse, omnino negaverunt, alteri ne minime quidem mentionem de iis fecerunt. Cum vero in aegrorum curatione parum modo aut minime fere eas respexerint, repente interdum aegrotantes moriebantur, in quibus minime opinati sunt occultam inflammationem, sectiones vero planas fecerunt. Minime vero negandum, medicos, dissectionibus factis pathologicis, falsas saepe fecisse conclusiones, ecchymosesque in internarum superficie partium e paralyfi

ostiorum hujus superficiei vasorum secutas, aut extravasata spasma expressa, veras putabant esse inflammationes, error, etiam nostris temporibus a multis commissus anthropotomis, sicuti alia quoque in dissectione reperta aut morbi aut mortis causam esse judicant, haud severe omnium cadaveris partium inquisitionem, phaenomenorumque comparationem facientes repertique critice dignitatem ponderantes et designationem.

§. 2.

Occulto-acutas vero inflammationes esse, praecipue hepatis, ubi perpauca, aut nulla, aut valde obscura remotissimaque inflammationis se praebent Symptomata, Cl. Sprengel¹⁾ plane illustravit; talia observata etiam illustr. de Haen²⁾ descripsit, cujus generis exempla etiam Morgagni³⁾ dedit. maximoque addens jure: nec, quando aut vehementem dolorem, aut acutam febrem abesse, aut vix esse inveniēs, continuo putabis, aut levem adesse, aut nullam inflammationem. Veteres medici in horum curatione morbo

1) Pathologie, 2. Band. §. 205. 585.

2) ratio medendi p. XIV. c. de dolor. et in flamm. membr.

3) de fedib. et caus. morbor. ep. 29. n. 15.

rum feliciores fuere, unamquamque nempe partem, illis maxime affectam visam, fomentationibus circumdederunt madidis, vel oleo, vel unguento inunxerunt, observantes, an prius haec pars siccaret, qua ratione saepe obscurum, occultum et periculosum inveniebant malum, aegrotumque relevarent.

§. 3.

Nimirum rarissime tales occulto-acutas animadvertere possumus inflammationes; chronicae vero latentesque saepius accedunt, et majoribus nonnunquam comitatae sunt malis, quam medici re vera credunt. Quod planum fecere acutissimae maximorum virorum observationes, cl. Morgagni, van Swieten, de Haen, Pringle, Stoll, praecipue Baglivi.

§. 4.

Occulta et chronica unaquaeque vocatur inflammatio partis internae, specie lenis ac levis, ubi aegrotans semper fere extra lectum moratur, cujus decursus illum verae et acutae inflammationis plus minusve transgreditur, in qua communia et essentialia symptomata, e quibus internae partis noscitur inflammatio vel omnino desunt, vel mi-

nori saltem gradu adsunt, vel etiam sic obscura et occulta, ut prius alium morbum, quam internam suspicari possimus inflammationem.

§. 5.

Cum longum esset, omnia adducere symptomata, unamquamque occulto-acutam et occulto-chronicam discernentia inflammationem, et, praecipue hac in dissertatione tantum mentionem facturum de chronica hepatis inflammatione, tantummodo attulero signa diagnostica, in hunc morbum spectantia. De his vero in diagnosi.

§. 6.

Priusquam vero ad finem tendo, liceat, praecipua enumerare causas, cur chronicae partium internarum inflammationes tam saepe praetermittuntur atque negliguntur.

1) Praecipua signa et incommoda verae et internae et jam formatae inflammationis non ita hic sunt perspicua, sed omnino, vel maxima ex parte desunt; ad quae pertinet signa:

a) Febris. Haec ab omnibus medicis pro necessario internae inflammationis symptoma putatur, hic vero vel omnino deest, aut saepe minimo vixque notabili adest gradu

Reliqua inflammationis signa adesse possunt, dolor, tumor etc. post mortem etiam acutissimae potest inveniri inflammationis signa, attamen per totum morbi decursum nullum febris animadvertitur symptoma. Adfert exempla cl. Wienholt ⁴⁾ de viro, acutissimos in diaphragmatis regione sentiente dolores, pluraque hujus musculi inflammati signa praebente, in quo nec pulsum celerem, nec auctum potuit observare calorem, attamen post mortem maxima diaphragmatis inveniebatur inflammatio; similem descripsit casum Rosa ⁵⁾ de vehementissima intestinorum inflammatione, in cadaveris dissectione inventa, licet ante mortem saevissimis doloribus neque pulsum auctum neque alios motus animadvertere potuit febriles. Legendi sunt de hac materia Glasis ⁶⁾ et Brendel ⁷⁾.

4) diss. de inflamm. occultis viscer abdom. p. 6.

5) Acta N. C. vol. VIII. observ. 47.

6) observat. de febr. comment. de sanguin. detract.

7) diss. de febr. divis. p. 32.

Causa, cur febris in intestinis inflammatis non tam clare elucet, in eo partim posita est, quod per aliquod tempus febris tantummodo intra affectae se retinet partis fines, seque tantummodo parvo, prehenso vero difficiliore gradu, cum cetero communicat vasorum systemati, partim in eo, quod semper organum affecti humectatio, non per suae quidem vasa exhalantia superficiei, attamen per ea vicinarum partium, irritationis vehementiam majus minusque mitigat, tandemque in eo, quod plurima febris symptomata medentis oculis minime apparent, e. gr. mutata organum affecti temperatura, quodve omnino tantopere spastico statui febris est similis, ut saepe cum illo commutetur. Interea internarum partium febris eo magis adparet, quo magis pars affecta nervis vasisque contexta sit.

b) Dolor fixus, Dolor hic, simul ardenti conjunctus aestu, et secundum differentiam partium, ab inflammatione affectarum, diversus, ad essentialia fere uniuscuiusque pertinet inflammationis symptomata, sed nihilominus experientia docet, in vehementissimis inflammationibus, praecipue in iis, semper ardentissimis conjunctis doloribus,

omnes ⁵adesse dolores. Tales assert observationes de Haen ⁸⁾ sic etiam Morgagni.

c) Functionum partis affectae laesio. Quodque organum inflammatum sanguine aut aliis impletum nobis apparet humoribus, quorum motus hisce in organis vel omnino inhibetur aut maxima parte interrumpitur; nervi varia afficiuntur ratione, ergo, existente inflammatione, naturales partis functiones laeduntur, secretionesque interrumpuntur. Sed et hujus rei contrarium experientia docet. Sic plures descripserunt casus Cl. de Haen et Stoll. Sic de Haen ⁹⁾ assert aegri exemplum, apud quem per tres ultimos vitae dies ventriculi functiones minime laesae apparebant; edebat, bibebat, optimoque utebatur appetitu, attamen illo mortuo ventriculus partim valde inflammatus, partimque nonnullis jam locis gangraenosus inventus est. Et praeceptor meus Balk, V. D. in enteritide asthenica, pro tali ab eo illico cognita, tamen lethali eventu, in summo morbi fastigio vidit excretiones

8) rat. medendi p. XIV. C. de dolor. et infl. membran.

9) r. m. T. IX. p. 24. T. VI. p. 258.

alvi auctas, licet hoc in morbo semper adsint obstructions. Nonne quaeque dysenteria simile nobis praebet documentum?

2) Medici saepe valde sunt socordes in observandis aegrotis et examinandis. Quod vitium haud ignoscendum praecipua etiam est causa, cur plures in diagnosi tam incerti in distinguendis morbis tam manci et in mendi methodo tam sint infelices. Sors haec miserabilis iis praecipue partita est, qui cum irreparabili aegrorum damno raptim tantummodo illos examinant, urinae contemplatione aut pulsus tactu contenti, aut qui satis praediti sunt animi infirmitate, ut credant, primo jam cognoscere posse aspectu morbum, aut recte cognito morbo perpau- cum aut nihil opponunt, sed pro nihilo putant; inde fit, ut morbus hic minimi aestu- matus et neglectus aut in vehementem transeat inflammationem, aut pro partis affectae constitutione tuberculis, induratio- ne, consumptione, suppuratione aut gangrae- na finiatur. Legendus est de hac materia Celeb. Stoll.¹⁰⁾.

10) Eyerel comment. in Max. Stoll apho- rism. T. I. p. 44,

3) Per saepe etiam medicus lubentissimo animo, omnibusque necessariis praeditus scientiis, haud potest de aegroti statu neces- sariam percipere cognitionem. Quam saepe internae inflammationes cum febre putrida, nervosa ac biliosa congregantur, ubi aeger in sempiterno versatur sopore? Sic ait Aëtius¹¹⁾, inflammantur et exulcerantur saepe partes internae in febribus malignis, sed in his quoque mens violata est, ut aegri neque dolorem percipiant, neque ad ardo- rem attendant. Credit Morgagni¹²⁾ ut in vehementi ab eo hoc loco descripta enteri- tide eadem fuisset causa; aeger mortuus est, haud ante mortem dolorum signa praeuisse.

§. 7.

Plures dantur morbi, talibus comitati inflammationibus internis et occultis, e. gr. phrenitis in febre lenta nervosa Huxhami; saepius vero occulta hepatis inflammatio in bilioso-putridis invenitur febribus. Non- nunquam his in morbis nulla observantur inflammationis symptomata, nec mortuo

11) L. v. c. 129. de inflam. et suppur. juxta os coccygis.

12) de fedib. et caus. morb. epist. 29. N. 11

aegroto; haud raro vero talia adsunt symptomato, sed saepius sic obscura, ut medicus tantummodo acuratisima omnium symptomatorum comparatione inflammationem suspicari possit; saepe malum haud cognoscitur, post mortem tantum causa elucet. Sic Darlue ¹³⁾ bilioso — putridam describit epidemiam, ubi post mortem demum intelligebatur, aegros viscerum inflammatione mortuos esse. Sic dict Spiegel ¹⁴⁾ libro in suo: quoties mecum repeto, quae in dissectionibus mortuorum a semitertiana et in curatione febrium tertianarum observavi, toties nil aliud potui agnoscere, quam putredines in vasis constituisse; erant enim in dissectionibus cadaveribus inflammationes ex sanguine bilioso et pituitoso, factae, circa jecoris partem concavam, in ventriculo, mesenterio et liene. Sic narrat Lind ¹⁵⁾ upon opening the body, we find the stomach and liver, and adjoining parts full

13) recueil period. T. VI. p. 69.

14) de febr. semiteft, L. II. c. 19.

15) essay on the diseases incidental to Europ. in hot climates.

of livid blackish, mortified, spots and sometimes gangrenes. Similia invenimus exempla apud Cl Fr. Hoffmannum ¹⁶⁾

§. 8.

Omnes inter occultas inflammationes, hiscum febribus bilioso-putridis conjunctas, hepatis frequentissima est inflammatio. Maximam sibi laudem comparavere horum descriptione morborum Galenus ¹⁷⁾ Forest ¹⁸⁾ Riverius Sennert, Bianchi ¹⁹⁾ Valcarengi ²⁰⁾ et Lieutaud ²¹⁾

Cap II.

De occulta et chronica hepatis inflammatione in specie.

§. 9

Immerito quidem hocce malum pro morbo nostris in climatibus rarissimo puta-

16) medic. ration. system. T. IV. p. 2. S. 1. c. 11. diss. de febr. malig. Halae 1699 grassante in Supplem. ad opera T. II. p. 11. p. 60.

17) de locis affectis L. V. c. 7.

18) observat. L. 19.

19) hist. hep. p. III. p. 30.

20) cont. epid. Crem. L. I. c. 2. §. 40.

21) hist. anat. med. L. I. obs. 602 et 604. L. III. obs. 270.

tum est. Imo clarissimi medici, et inter hos Fr. Hoffmann²²⁾ eandem profitebantur sententiam. Frequentius vero invenitur, quam vulgo opinatur, licet rarius, quam in calidioribus terris, ubi, sicuti acuta hepatitis proprie est endemica. Tamen a multis non agnoscitur, saepe cum febribus biliosis levibus commutatur, quibuscum sane nonnullam habet similitudinem, praecipue si signis haud cognosci potest solitis. Sic convexae hepatis superficiei inflammatio, respirationem difficilem, dolorem in dextro latere pungentem, usque ad collum adscendentem, tussim ac inspiratione auctam, et omnino pleuroperipneumoniae symptomata ostendens, medicum sub hujus morbi specie fallit. Cl. Balk quoque praxi suae, per viginti sex annos exercitae, uno in anno tres vidit casus, in quibus convexae hepatis partis inflammatio sine ulla apparebat febre, et omnino chronici, remissiones irregulares facientis asthmatis simulabat speciem. Uno in casu hicce ob-

22) opuscul. pathol. practic. dec. II. diff. 8. p. 484.

fervor ipse per nonnullum decipiebatur tempus.

Infimae concavaeque hepatis partis inflammatio, quaecumque nausea, vomitusque assumpti bilisque variae naturae conjuncta sunt, in primo stadio ut febris conspicitur biliosa. Qui error hic est facilius, cum loco doloris, anxietas tantummodo, pressio, gravitatis sensus aliaeque adsint symptomata, primum febris biliosae stadium significantia, cum interdum mitissima est febris pulsusque naturalis. Morbi historia Professoris defuncti Voiti Berolinensis, omni ratione notatu dignissima, ubi illustr. ipse Selle concavae hepatis partis inflammationem cum febre biliosa commutabat, triste dat documentum quomodo acumen peritissimi ipsius medici dignoscendis morbis decipi possit.

Illud discrimen jam antiquissimi temporis medici distincte fecere, Galen²³⁾ Forest²⁴⁾ River. Sennert, Bianchi²⁵⁾

23) de locis affect. L. V. c. 7.

24) observ. I. 19.

25) histor. hepat. p. III. p. 340.

Valcarengi ²⁶⁾ van Swieten ²⁷⁾ Fr. Hoffmann ²⁸⁾ Brendel ²⁹⁾ et Boucherus ³⁰⁾

§. 10.

Etiam falso nimis severe inflammationis signa convexae et concavae hepatis partis separata sunt; experientia enim docet, inflammationem hepatis raro aut nunquam in singula hepatis superficie manere et symptomata, convexae aut concavae jecinoris partis significantia, nunquam sic sunt sejuncta, ut dolores unius lateris cum illis altere superficiei non essent juncti.

Cap. III.

Phaenomenologia.

§. 11.

Revera haud facile est, distinctissima enumerare symptomata, semper chronicam

26) continuat. epid. crem. S. II. C. 2. § 34.

27) commentar T. III. § 918.

28) diff. de morbis a hepate oriund. § 17.

— de he at. inflamm. rarissima vera spuria frequentiss.

29) — de paraphr. et febr. malign. cogn. p. 4

30) journ. de medec T. 10 p. 455.

hepatis inflammationem comitantia et significantia. Sunt quidē signa, e quibus non nulla cum certitudine morbum adesse, cognosci possit, his vero absentibus, morbum haud adesse, minime concludere possumus. Varius hepatis situs, magnitudo atque expansio, partium multitudo, quibus cum conjunctum est, maxime diversa convexi et concavi lateris relatio, diversa ejus partium irritabilitas - haec omnia sunt causae, ut hepatis passiones modo haec, modo illa proferant symptomata, seque naturae situsque sensuum ratione vario declarent modo.

§. 12.

Plerumque aeger hoc laborans morbo gravitatem aut obtusum dolorem in dextro sentit hypochondrio, inspiratione alta auctum, praecipue convexa hepatis parte inflammata neque tactum hujus patitur regionis; maxime commode resupinus jacet; molestius vero in latere sinistro, commodius in dextro. Situ enim in sinistro latere partes magis tenduntur inflammatae, qua ex causa dolor fit vehementior; situ contra resupino hepar plus naturali remanet situ, et sic aptissimus hic est decubitus. Tantummodo thorace aeger inspirat, abdomen

fere minime movetur; inspiratio est difficilior, facilius vero expiratio. Inspirando dilatatur thorax costarum expansione et diaphragma deprimitur; cum hepar vero diaphragmati proximum, cavitasque pectoris dextra, alti hepatis situs causa minor est sinistra, eandemque ob rem inspirando maxime a diaphragmate premittitur, magisque in abdominis cavitatem detruditur, inde praesente hepatitide dolor major, difficiliorque oritur inspiratio, et hac pressione expirando undique remittente, necesse est, ut difficilior sit aegrotanti inspiratio, ideoque magis cum sinistro pectoris latere non tam pressa, fiat. Interea Cl. Balk omnibus in casibus, ubi inflammationis sedes in inferiore hepatis erat parenchymate, ejusque volumen non tam adfuit auctum, morbo per aliquot hebdomades jam durante, neque inspirationem dolorosam, neque dextro thoracis latere difficiliorem, sinistro, animadvertit; semper vero hic visum est asthma transitorium, post unamquamque ventriculi cibo potuque repletionem apprens, repletionis gradui, quoad vehementiam conveniens, et nutrimentis digestis e pyloro in intestina digredientibus, sensim

sensimque remittens, tandemque plane evanescens. Obstructio etiam unaquaeque alvi flatusque illico hancce producebant passionem asthmaticam; singuli aegrotantes, majori ingenii gaudentes cultura, atque attenti corpori suo, haecce incommoda asthmatica, magis in dextro thoracis latere sentire, affirmabant. Symptoma quoque magni momenti, de quo haud parum hic miratus est medicus, raro vero absens, illud fuit, quod aegri, repleto ventriculo, magis vero tres quatuorve horas post cibi assumptionem morosiores atque ad iram procliviores evaserunt, quam ventriculo vacuo. Intermittens asthma haecce ex causa deduci potest, quod ventriculus repletus magis in thoracis cavitatem intruditur, sic etiam morositas, quod introitu chymi in duodenum, ductuum choledochorum irritabilitas, incitante chymo, augetur. Tertium adhuc a praeceptore meo S. V. mecum communicatum symptoma, in eo consistit, quod aegri tales, uti observavit, eundo abdomen protendere, spinamque praecipue ad dextram regionem lumbarem cavare, nonnunquam loquendo, eundo, alioque corporis motu involuntarie manu dextram regionem lumbarem dextrumque hypocho-

drium tangerè arant, et interrogati de hac re, nullam e sensu deductam causam dicere poterant. Interdum tantummodo de molestia in hac parte sensuque obscuro, per tactum illico remoto, questi sunt. Fieri potest, ut hacce pressione hepar magis sustentetur et elevetur, atque tali modo extensio hepatis suspensorii diminuat. Tandem in digestionis stadio animadvertit difficilem descriptu horum aegrotantium vultum, e flebili in morosum transeuntem, et in proprio nasi orisque angulorum lineamento consistentem. Extra digestionis tempus hincce evanuit vultus, animusque aegrotantis hilaris aut consueto fuit more.

De oris amaritudine. nisu vomendi, praecordiorum tensione aegrotans queritur, et saepe consequitur vomitus consumti bilisque variae naturae. Invenitur plerumque, tam in acutis quam in chronicis hepatis malis, ventriculus in sympathiam tractus ortaue cardialgia, ut aegro tantummodo ventriculi statum morbosum questo, de primitivo hepatis morbo minime vero persuaderi possit. Sic ait Ferrein³¹⁾ effectum hujus morbi esse dolorem, qui cardialgiam

31) epistol. anat. medic. XX. N. 30, 31.

mentitur. Forsan in propinqua harum partium vicinia causa est sita; inflammationis incitamentum usque ad ventriculum pertinet, vasa obstipat, humorum inhibet circulationem, tumorem gignit, vicinasque premit partes; saepius hiscum partibus se conjugit hepar, ventriculum premit, tanto magis, quanto sit plenior. Et indirecta ventriculi conjunctio per duodenum ductusque choledochos cum hepate, non minus conjunctio per venae portarum systema vasaque brevia, illa symptomata potest illustrare. Praeterea gastrica haec incommoda fallacia, plerumque, quamquam non semper occultam concavae hepatis superficiei inflammationem comitantur. Anxietatem patiens sentit, inquiete se jactat in lecto, quod symptoma huic proprium est hepatis malo, et uti pulmonum inflammatio haud proprium dolorem, sed magis thoracis gignit pressionem, eodem modo hepatis inflammatio anxietatem inquietudine conjunctam profert. Quam anxietatem ex hepate oriri, saepe hocce significat symptoma, quod, aegro in lecto elevato et ad dextrum inclinato latus, incommodum statim, paullulum saltem diminuat. Excretio alvi adest tarda, subalba saepius vero fuscis, nigricantibus, degene-

ratis, biliosis, ardentibus et tenesmodicis mutans excretionibus, urina parca, crocea, oleosa, cum sedimento latericio icterusque majori aut minori gradu. Hepatitis impedimento est, quo minus sanguis per arteriam coeliacam et binas arterias mesentericas hepatis affluere possit, sanguinis circulationem per venas, arterias vasaque lymphatica, praecipue in abdominis visceribus, magis minusve impeditur; secretio bilis atque excretio perturbatur et minus in duodenum effunditur bilis; digestio turbatur, et alvi excretio, bile deficiente, et hacce ex causa subalba, tardior sequi debet. Spasmo autem ductuum choledochorum interdum remittente, bilisque degenerata acrisque repente in duodenum effunditur et tali modo illas dolorosas et tenesmodicas producit alvi excretiones.¹

Aegroti resupinus jacente, interdum prominens etiam hepatis intumescencia tactu exploranda est et per diuturnam inflammationem saepius fit permagna, imo pectoris abdominisque viscera e situ removere potest. Sic dicit Burserius³²⁾: dolor autem in hy-

32) Burf. de Kanilf. L. IV. C. XIV. §. CLXXVI etc,

pochondrio potissimum dextro et epigastrio, sed sine ulla externi mutatione coloris, insidet modo vehemens et continuus, modo tensivus et pungens, modo etiam obrusior et profundior, qui saepe dextrorsum ad pectus, ad jugulum humerumque ejusdem lateris propagatur, nonnunquam torporem quoque dextrae inferi manui et decubitus in utroque latere molestum, sed inprimis in sinistro reddit. Ob viciniam et nexum diaphragmatis respirationis actio laeditur; inspiratio praesertim difficilior est, tussis accedit sicca, frequens, brevis et dolorem intendens; ab assumpto cibo magnae impletionis sensus, praecordiorum anxietas, pulsus debilis, frequens, lipothymiae insurgunt. Si gibba hepatis pars tantum afficitur, verosimile est, diaphragma magis et respirationem pati, calorem internum tunc abesse, si vero sima affecte est, ventriculus et duodenum potissimum laedi arbitramur, icterum cum alio adstricta, aut excrementis albicantibus supervenire, pulsusque debiliorem et animi deliquia crebriora esse. Saepe hepar in praecordiorum, regione duram procreat intumescenciam, ex qua in ventriculi obdurationem concludere possumus, vomitus enim cardial-

giaque adfunt, nisi aliis ex hepatis incommodis inflammatio opinanda esset. Reliquum haud minus febris vehemens quam dolor constans absens est. Saepius et aegrotantis facies pallida, ictERICA aut lurida, oculi languidi, turbidique. Albuginea magis minusve cano-flavum, ex flavo in lividum transeuntem colorem habet, miniatis obductis vasibus, aut alio modo decolorata apparet. Et in cachectico faciei colore, praecipue oris naeque regio squalida se ostendit et decolorata. Humeri sunt prominentes; saepe dextrae adfunt surae dolores, nullis cedentes remediis solitis. Illust. Holler ³³⁾ in nonnullis observavit aegrotis intollerabiles surarum dolores, omnibus invincibiles medicamentis. Post mortem hoc in loco album tenue inventum est pus, in tela diffusum cellulosa, sed etiam in hepate tales repertae sunt vomicae. Similem observationem etiam Cl. Balk e sua assert praxi ³⁴⁾. Et apud Schenkium ³⁵⁾ talia reperiuntur observata.

33) in Coac. Hipp. p. 346.

34) Auszüge aus dem Tagebuche eines ausübenden Arztes etc. Berlin 1791, p. 303.

35) L. III. p. 411.

§. 13.

Chronica jecinoris inflammatio, ceteris non carens symptomatibus, saepius etiam e tussi molesta, sicca, clangulosa, magnaue inspirationis cognoscitur difficultate, perpetuo et aeger magna cum anxietate spirare debet ³⁶⁾. Qui patientes saepe pertinacissima habent pedum ulcera, quae in magna cum chronicis hepatis malis conjunctione apparent, quorumque curatio tantum a chronicae pendet inflammationis medela. Saepe vehementes humerorum ac cervicis hanc significant passionem. Fortiter si tangitur dextrum hypochondrium, inferiorque elevatur hepatis margo, aeger in dextro cubans latere, aut corpus dextrorsum reflectens, dolorem habet. Quodsi patiens, tussi vehementi, cujus ortum in praecordiis clare sentit, inspiratione alta, risu, aliisque corporis motibus, post coenam, valde premente, tendente laborat in hepatis regione dolore, si adest languor proprius, nausea frequens, color ictericus, aliaeque adfunt causae, talia procreantes incommoda, ex. gr. aeger non-

36) Burf. de Kanilfeld. L. IV. C. XVI. §. CLXXVI.

nullum ante tempus in hepatis regione violentiam passus est, aut febre laboravit biliosa, aut immodice spirituosius utitur potibus, eo minus de hepatis morbi praesentia est dubitandum; saepe etiam siccam, paululum obductam linguam aeger habet, irregularem parvamque febrem cum exacerbationibus versus vesperem, ubi dextrae arteriae radialis pulsus minor, contractior, durior sinistra, apparet, et interdum, quamvis tantummodo ad temporis momentum (sicuti Cl. observavit Balk) in plenum, magnum, mollem, imo nonnunquam unum ictum intermittentem, transit pulsum, qui vero mox in supra descriptum mutabatur. Urina turbida, oleosa, subflava, interdum adest nigricans; alvi obstipatio cum flavis, degeneratis varians diarrhoeis; saepius aeger est morosus,³⁷⁾ ad iram atque melancholiam proclivior, nonnunquam appetitu carens, interdum vero, ob bilis incitamentum, repentine orta laborans fame vehementi; alia quoque antecedentia abdominis mala diagnosin explicant. Summa cum verisimilitu-

37) hic conferri debet symptomata atque observata a Cl. Balk supra descripta.

dine etiam, hunc adesse morbum, opinari possumus, si, longiore decursu, magis symptomata augeantur, pertinaxque adsit inedia, neque acidulis, neque stomachicis removenda, si congestiones ad caput, omniaque has sequentia symptomata, haud remittant, neque temperantiis, neque venaesectione aut evacuantibus adhibitis; si adhuc singultus accedat, tunc sine dubio talis adest inflammatio. Praecipue dextrum spectandum est hypochondrium; licet enim aeger omnibus careat doloribus, attamen hac in regione injucundum, gravativum, molestum, fixum, non transitorium (aut tantummodo in singulis aegrotantibus) caloris habet sensum, quem ipse distincte describere nequit. Saepe minime de tali conquerentur sensu, acutissima vero demum interrogatione, malum cognoscitur; nonnunquam nullos habere dolores, nil morborum his in locis sentiri, affirmant, tamen, hypochondrio dextro tacto, aut voce, aut vultu, aut lenibus aegrotorum corporis spasmis sensus hos cognoscere possumus morbosos. Explorandum quoque est, anne durior tenfiorque haec sit regio, aut alio affecta modo; variae etiam systematis nervosi affectiones hocce declarant

incommodum ³⁸). Facie hilari et laeta, oculis non mutatis minime harum regionum inflammatio est timenda; quodsi vero aeger oculos unum in locum tantum vertat, cum proprio inter supercilia lineamento, quasi cogitabundus lecto cubet, omnia negligens, mentisque adsit alienatio, variaque huc accedant spastica mala, tunc maxima cum verisimilitudine talis adest inflammatio ³⁹). Semipiternus aegrotantis sopor, pulsus debilis, parvus, atque inaequalis, capitis systematisque affectiones se augentes, nil aegrotus videns, planeque mentis usu carens - omnia haec symptomata repentini inflammationis in gangraenam transitus sunt documenta, praecipue, si manu dextrum hypochondrium praecordiaque involuntarie aeger tangat, aut tangere conetur. De hypochondriorum inquisitionis utilitate jam dicit Bagliv ⁴⁰). Si medici nostri temporis omnium aegrorum hypo-

- 38) Valcarenghi. S. 3. c. 2. S. 305.
Bagliv. L. 1. c. 9. de febre maligna,
Brendel diss. de ferior. evacuant,

- 39) Morgagni de sedib. et caus. morb. ep. 35.
N. 21.

Pringle the diseases of the army etc,

- 40) praxis med. L. 1. p. 63.

chondria statim tractarent in morbis, pauciores certe committerent errores, quam faciunt spreta hypochondriorum observatione. Qui bene noverit hypochondriorum statum in morbis, quam bene curare noverit! quam bene praesagire! Et exploratio per anum multum nobis rem illustrat, quia haemorrhoides coecae internae, praecipue dolentes, hepatis circulationem impeditam significant, quae ab aegroto negliguntur, illas levia tantum molimina haemorrhoidalia essente credente.

§ 14.

In morbi diagnosi etiam anni tempora sunt considerata, quaerendumque est, an hoc in tempore constitutio adsit inflammatoria, praecipue hepar spectans, atque maxima aegrotantium pars hepatis inflammatione laboret. Hac ratione, simulque consideratione causarum, quae forte antecesserant, omnisque aegri status, saepius maximae abditae hujus organi inflammationes cognoscuntur. Non raro enim tales morbi sic latent, ut aeger extra lectum versetur, et, parvo, nonnunquam oboriente aestu, lateris dextri dolore leni sub costis spurii in fortiori corporis motu, alvi excretionem

non omnino regulari, exceptis, de nihilo sequeretur. Et Cl. van Swieten ⁴¹⁾ hoc affirmat, dicens: facile autem patet, omnia haec signa tunc adesse tantum, quando totum hepatis, vel maxima saltem ejus pars, inflammata est; parvam enim hujus visceris phlegmonem non comitabuntur tot Symptomata, quia praecipue pendent a vicinis partibus tumente hepate impeditis; videntur enim plura docere observata, hepatis in sua substantia non adeo acutum doloris sensum habere, et quandoque in cadaveribus abscessus hepatis inveniebatur, licet aegri de nullo partis affectae dolore conquesti fuissent toto morbi decursu, sed tantum de gravitatis quodam sensu. Confirmatur et hoc observationibus de la Motte ⁴²⁾ in primis in homine, cui abscessus hypochondrii dextri adeo nudaveret hepatis, ut ad volae manus amplitudinem appareret et postea pariter exulceraretur; licet autem hoc viscus de industria digitis vel instrumentis chirurgicis attingeret, aeger omnino nihil sentiebat.

41) Comment. in aphor. Boerh. de cogn. et cur. morb. T. III p. 98. §. 918.

42) Swieten comm. T. III. §. 918.

§. 15.

Signa diagnostica, quae occultam et chronicam discernunt inflammationem:

a) a febre biliosa.

Symptomata biliosa hoc morbo primitus inveniuntur, non post dolorem orta; hic non adeo dolor fixus; praecordia non tam graviter affecta, aut, si hoc adest, febris haec re vera ad diathesin inflammatoriam proprius accedit, nec multum forsitan abest, ut in veram transeat inflammationem; febre biliosam multo magis remittentem videmus; vomitus illico statum reddit levorem, qui in hepatis inflammatione nulli est levationi, e contrario vero incommoda auget. Dolores extremitatum dextri lateri consensualiter orti in febre biliosa desunt, decubitus in latere sinistro nullam affert molestiam, et tussis siccam, fusco-clangulosam minime reperimus. Saepius vero et haec symptomata ad ambos hos discernendos morbos minime sufficiunt, et tali rerum statu cognitionem binis tantum viis consequi possumus:

1) ad epidemicae, stationariae et annualis constitutionis naturam respectu, cujus

ope mala et maxime abdita cognoscere possumus:

2) Remediorum applicatione, quae, si tantummodo ad evacuationem fordium primarum viarum iis utimur, in febre biliosa multo magis juvant, quam in hepatitide; huic enim morbo, seu acutus seu chronicus fuerit, aequali fere methodo medendum est; in hepatitide talia nocent evacuantia, e contrario vero mitigantia, et praeterea leniter temperantia et systema venosum mite excitantia apta sunt remedia.

b) a pulmonum inflammatione.

Chronicam jecinoris inflammationem primo doloris locus ab illo discernit morbo; etsi vero dolor et hoc in morbo ab hypochondrio dextro usque ad pectoris cavitationem humerosque se extendat, non inde tamen ab initio sedem in thoracis cavo habuit; interea et hoc signum fallere nos valet, cum saepius aegrotantes dolorum locum significare nequeunt, praecipue, quod non raro invenitur, si pneumonia et hepatitis uno eodemque tempore se associant. Et ipse intumescencia, quam in hepatitide in hypochondrio dextro invenimus, et in inflammationis pulmonum decursu apparet, ut

Sarcone saepius observavit ⁴³⁾. Primorum et primitivorum tantum morbi symptomatum exploratio totam hanc rem illustrare potest. In hepatitide plures extremitatum dextrarum dolores, consensu orti, et major inspirationis difficultas adsunt, in pulmonibus vero inflammatis dolores et anxietas et expiratione augentur, et omnino horum functiones organorum multo magis laesae apparent, si idiopathice morbo laborant, quam si primitiva hepatis affectione trahuntur in sympathiam.

c) ab hepatalgia ex infarctibus orta.

Haec nobis praebet symptomata:

1) dolor seu sensatio molesta aut totam hepatis distantiam occupans, aut lobum dextrum, aut mediam cardiacam partem; aut lobum sinistrum versus costas spurias; augmentum doloris observatur a pressione externa, incurvatione corporis, et saepe post cibos largiter ingestos.

2) intumescencia et nonnulla durities tamen aequabilis, haud tuberculosa saepe in affecta parte palpatibus digitis occurrit; si

43) Geschichte der Krankheiten von Neapel. I. S. 258.

vitium autem in concava hepatis superficie haereat, talis tumor non praesto est.

3) functiones hepaticae laesae indeque deficientis bilis effectus, sc. alvi segnities, appetitus prostratus; quò referri possunt faciei et oculorum color pallido flavescentis e bilioso humore in sanguinis massa retento; nec non collectiones hydropicae, diu duranti morbo annexae, aut in superficie, aut in corporis cavitatibus obortae, partim impuritati humorum biliosae, partimque impeditae resorptioni per venam portae adscribendae, unde etiam molestiae hæmorrhoides citari et intelligi queunt.

4) vicinarum partium incommoda mole et pondere praeternaturali hepatis citata, uti dyspnoea cum vel sine tussi ob nexum hepatis cum diaphragmate, decubitus molestus in latere sinistro propter pressionem a nimis ponderoso hepate, vomitus, interdum etiam ex affectu hepatis ventriculum molestante derivandus.

d) hepatalgia steatomatosa dignoscenda est per modicum dolorem interdum plane deficientem et tumores discretos hepatis duros, qui saepe mollibus et elasticis mixti apparent, exploranti manu percipiendos;

dos; his non inventis, morbus ab hepatalgia infarctu distingui nequit ⁴⁴⁾

e) hepatalgia calculosa symptomata eadem ac infarctus habet; vivente aegroto dignosci nequit ⁴⁵⁾, nisi concrectiones calculosae per alvum extruduntur.

f) hepatitis occulta et acuta plerumque putridis, nervosis ac biliosis sociatur febribus. Nulla saepe alia hic adsunt symptomata, quam praecordiorum anxietas, icterus repente ortus, ischuria gravis, et vomitus sanguinis nigri coagulatique aut vomitus biliosus diarrhoeaeque atrabiliariae et bilioso-sanguineae ⁴⁶⁾. Et tropicarum febris flava regionum nonnullaque cholerae putridae genera non immerito huc referri possunt.

§. 16.

Hujus inflammationis exitus aequè ac in ceteris variat inflammationibus.

44) Bang select. diar. 1783. Mart. 10. Sept. 8. Dec. 14.

1787. Juny 9.

45) — — — 1786. Nov. 10.

46) Sprengel's Beiträge zur Geschichte der Med. St. 11. p. 138.

a) Resolutio.

Hicce eventus apta adhibita consequitur methodo, aut haemorrhoidibus suppressis vel non suppressis fluere incipientibus, aut copiosa sequente epistaxi, plerumque e dextro narium foramine, aut erysipelate, aut zona, aut rosa bullata, aut carbunculo inflammato (saepissime in suris) apparentibus; eodemque tempore saepe icterum criticum cum sudoribus universis, statum illico mitigantibus, cum pulsu regulari, pleno et forti et cutis prurigine molesta observamus. Non raro et intumescencia dolorque lienis modicus, priusquam suppurationis symptomata incipiunt, felicem significare exitum. Saepius et urina latericia turbidaque cum vomitu bilioso diarrhoeisque biliosis magnae est levationi; attamen hepatis ac ventriculi imbecillitas, plurium gastricorum insequentium incommodorum causa, remanet. Nunquam et ptyalismus exoritur criticus; (ut Cl. Balk bis observavit) ipsique hoc erat proprium, ut dulcem amarumque aeger sentiret saporem; quod praecipue videmus symptoma, si proprius ad typhum hepatitis acuta et occulta accedit.

b) Diapedesis.

Saepe fit in chronica hac hepatitis. Post mortem cum crasso lymphae plasticae stratu hepar saepius obductum se ostendit, aut vicinis conrescit partibus, ventriculo, mesenterio ⁴⁷⁾. Hicce exitus et hydatidum causa est, aut in hepatis parenchymate, aut in ejus superficie inclusarum saccis. Nonnullis tantum abhinc annis S. V. Balk bis observavit tuberculum circumscriptum in convexa hepatis superficie, plane per diapedesin ortum, in dissectione lympham coagulatam cum fibris telaque cellulosa intertextam exhibens; uno in cadavere etiam multis in hepatis locis calculosas vidit metamorphoses. Utroque in casu nulla tuberculi hujus concretio cum diaphragmate se ostendebat; aegri vero semper asthmaticis incommodis, praecipue in morbi decursu in dies valde auctis, laborabant.

c) Suppuratio.

Huic morbo si apta non opponuntur, aut nimis sero, remedia, si morbus, multum in

47) Kalfschmid in Hall. diff. pract. vol. VI. p. 396.
Morgagni ep. XVII. n. 6.
Sprengel's Pathologie I. S. 695.

jam progressus, magnam jam corripuit hepatis partem, si remedia contraindicata applicamus, hac inflammatione pro febre biliosa cum materia biliosa in primis habitaviis, in periculosa, semper fere mortiferam haec inflammatio transit suppurationem. Inflammationis symptomata nunc mitigantur, attamen aeger non convalescit. Dolores, si prius affuerunt, nunc obtusiores sunt; palpitationis sensum in hepatis regione aeger habet, horrores vagos, frigus dolorem obtusum, flatulentiam et propensionem ad alvi obstipationem. Inspiratio alta hos hypochondrii dextri auget sensus, ita et hujus regionis tactus. Nonnunquam tumor dextro in latere exoritur, viribusque prolapsis, febris sequitur hectica, lateris dextri sensus obtusus etc. Propter mollem hepatis structuram et multos his in locis stagnantes liquores, tum sanguineos, tum biliosos, et magis etiam, cum propter carbonicum, hydrogenium carbonatum et azoticum, ad bilem praeparandam necessaria et hisce in locis accumulata, tum, ob oxygenii in iis absentiam, raro aut nunquam pus procreatur bonum, sed plerumque mortifera exoritur putredo, aut abscessus ichore repletus putrido,

quo fit, ut totum consumatur viscus; oritur icterus, corporis consumtio cum febre continua, sitis inextinguibilis, maxima corporis infirmitas, anxietas summa, urina paene nigra, tympanitis, alvi excretio ichorosa valdeque foetida; aut talis rumpitur vomica, pusque ichorosum in thoracis vel abdominis effunditur cavitatem, aut per ductus choledochos in intestina, quod nunc vel per os, vel per anum evacuatur, aut sub ascitis purulenti forma vitam finit. Etiam, si per os vel per anum dimittitur, exitus plerumque est infelix, ichor enim et hoc in casu febrem hecticam mane aut sero mortem adducentem, producit. Nonnunquam externa exoritur intumescencia, cum peritoneo concrescens, quo fit, ut extrinsecus viam sibi aperit pus, atque illuc externum format hepatis abscessum. Priusquam vero hunc aperiamus, diligenter explorandum est, praecipue si in vesicae felleae regione invenitur intumescencia, an abscessus adsit, an vero a turgescente et bile referta vesica fellea tumor oriatur. Signa haec diagnostica Cel. van Swieten ⁴⁸⁾ distincte nobis

48) comm. in aph Boerh. T. III. p. 108. §. 935.
Mem. de l'acad. royale de Chir. T. I. p. 161.

explicavit: quod suppurationem comitentur dolor pulsatorius, horrores vagi, et frequentiores et diuturniores, quod tumor ab abscessu factus non adeo limitatam habeat figuram, neque statim in tali tumore fluctuatio appareat, ut primo percipiatur in tumoris centro, omni reliquo ambitu adhuc duro. Accedunt huc et praecedentis signa inflammationis, resolutionis curationisque absentia, dolor inflammatorius, nunc quidem diminutus, sed in pulsantem mutatus, gravitas in hac regione, icterus constans, inflammationis decursus diuturnior, magna corporis imbecillitas, febris symptomata hecticae magna cum siti. Hocce quoque signum huc referendum est, quod vesica fellea tantum supra musculum rectum abdominis eminet; interea saepe dislocari potest hepar, et tum alio loco vesica se ostendit fellea.

Saepe diutius vomica talis in hepate inclusa est; pus resorbetur, icterica corporis consumptio tandemque acerba sequitur mors. Idem dicit Cl. Lib. Bar. a Störk⁴⁹⁾ haud

49) Medic. pract. Unterricht für Feld- und Landwundärzte, I, 175.

Medel's neues Archiv der pract. A. K. I. 24.

raro accidit, ut plures tales vomicas hepar per longum tempus includere possit; febris evanescit, et nullo modo valetudinem affici videmus; post mortem vero in cadaveris dissectione illas invenimus. Cautè igitur agimus, si post hepatis inflammationem totum exploremus dextrum hypochondrium, videndi causa, an omne sit molle, quamquam et haec exploratio nullam nobis praebet perfectam certitudinem.

d) Concretio, induratio et intumescencia.

Quodsi in ima hepatis parte erat inflammatio, nullosque vehementes proferebat dolores, si aeger tantum quandam gravitatem et anxietatem sentiebat, et si omnia haec negliguntur symptomata, aut, methodo quidem antiphlogistica adhibita, sed mali gradui non congrua, morbus quidem mitigatur, minime vero perfecte curatur. Haec levatio brevis quidem est temporis, medentem vero, curam hanc antiphlogisticam non porro necessariam putantem, fallit. Propagatur nunc inflammatio, vesicam felleam ductusque corripit choledochos. Ob inflammationem nondum plane resolutam, ductus hi aut concresecunt, aut hepatis tu-

mor remanet scirrhusus, magnitudine, duritie et incremento hepatis functiones partiumque vicinarum impediens; ductus choledochi plus minusve coarctantur, ut nulla aut paullulum tantummodo bilis in duodenum transire queat; inde et icterus oritur, modo topicus aut universalis, modo continuus aut transitorius, plures annos, totum saepius per vitae tempus manens, certis lapidum biliarium signis.

Cl. Balk dissectionem cadaveris fecit hominis, qui se ipse occiderat. Diu hicce magnopere hypochondria cum fixis in hepatis regione doloribus laborabat, quae tandem vertebatur in melancholiam, Totum occupaverat hepar abdomen, et lienem, ut spongiam compressum, omnino versus spinam truserat. Hepar 17 librarum erat ponderis, penitusque in massam transmutatum lapidosam, tali modo, ut culter, hepatis parenchyma secans, plures accepit fissuras. Plurima hepatis vasa materia coagulata et fibrosa, in singulis vasis ad duritiem calcis aut lapidis condensata, repleta erant. In hepatis substantia plura alba seu subflava concrementa, calci similia, magnitudine nucis avellanae usque ud juglandis, inventa

sunt. Venae portarum truncus, proximique rami laterales, ubi in hepar transit, pollicari crassitudine et majores se ostendebant et sanguinem nigrum, pici liquidae similem, punctis filamentisque albis, intertextum, continebant. Vesica fellea omnino erat vacua, tamque corrugata, ut magno tantum cum opere invenire illam possit, membranaeque insolitae erant crassae.

Huncce transitum cognoscere possumus, antecedente hepatis inflammatione, decursu tardiore, ictero, flavo oculorum, cutis, urinae faeciumque colore, intumescencia et duritie hypochondrii dextri, explorante manu percipiendis, gravitatis sensu hac in regione et respiratione difficili. Omnia haec symptomata post coenam crescentia et vacuo ventriculo minime evanescent. Plurimis in casibus durus acutusque hepatis margo, situ corporis abdominis tegumenta relaxante, interdum etiam et sine hoc situ, percipiendus est.

Talem hepatis tumorem Crawford describit ³⁰): abdomen tumescit, atque induref-

50) Medic, de Lond. Class. VII. chap. III. p. 232.

cit multum et repente, quin ulla in eo undulatio percussione percipiatur. Respiratio difficillima, quod praecipuum est symptoma, praecessere virium omnium dejectio, adstrictionis sensus in pectore, vertigo capitis ad quemlibet corporis motum, subsequitur crurum et pedum oedema, dorsum dolet, sitis adest inextinguibilis et cibi fastidium, pulsus et debilis et parvus, qui tamen post sanguinis missionem major fit et plenior, facies et rubra et flavida; prout augetur ventris tumor, augetur etiam respirationis difficultas. Haec duo symptomata post paucos dies a morbi invasione plurimum sunt molesta. Brevis post aeger queritur oppressio- nem ad cordis regionem, et adstrictionem sub cartilagine ensiformi, quae intolerabilia evadunt, suffocantque intra modicum temporis intervallum. Vertigo interdum aegrum corripit, ut stare non possit, seque lecto tradere debeat. Aliqui sentiunt hac occasione cordis palpitationem.

Fr. de Villiers in notis ad dictam medic. pract. Lond. p. 223 ex eodem vitio chronicum morbum interdum fieri tradit. Eidem mulieres inprimis post catameniorum discessum obnoxiae sunt. Mox aeger corri-

pitur asthmaticis insultibus, pondere, dolore et calore ad stomachi regionem, praesertim post cibum; plerumque adjungitur alvi adstrictio. Willisius etiam de hoc morbo consulendus est.

e) Gangraena.

Et in gangraenam hanc transire posse inflammationem, Cl. Stoll inter alios testatur, dicens: Quodsi repente subsequitur icterus, qui antea, omnibus hepatitidis symptomatibus haud absentibus, non aderat, subito dolore remittente, viribusque repentine exhaustis, sudoribus frigidis et viscidis exortis, faecibusque putridis et cadaverosis haud voluntarie decedentibus, tunc per gangraenam certe mortem sequi.

Per varias causas animi perturbationes, refrigerationem, et plurimas causas, modo in aetiologia citandas, haec hepatis inflammatio chronica in vehementem et acutam inflammationem transire potest. —

C a p. I V.

A e t i o l o g i a.

§. 17.

Hic plurimae referri possunt causae, quae hepatidem acutam et alias procreare

queunt inflammationes. Fervidis in climatibus, siccis fervidisque aestatibus frequentius exstat, attamen climata humida calidaque crebrius hocce gignunt malum, quam propria illi epidemia. Humida quoque et frigida climata, praecipue terrae ad litora sitae, cum mutabili aestatis autumnique tempestate, boreis vehementibus subito exorientibus, quo Livonia, Curonia et Esthonia referri possunt. Cl. Balk testatur, his in regionibus multo crebrius hunc vidisse morbum, quam in Germaniae provinciis, in quibus versatus est.

Praecipuae causae sunt: vehementes animi perturbationes, ira gravis ⁵¹⁾ non evomita, sed oppressa et devorata, quo fit, ut cum toto impetu id afficiat organon, quo oritur; refrigeratio subita ⁵²⁾; potus gelidus post nimiam corporis agitationem; subitae vices aestus nimii et frigidi noctis aëris; natatio in aqua frigida et balneum frigidum; sitis longe perpessa motu, calore su-

51) Hipp. de affect. Cap. L. Chart. T. VII. 674.

52) Aretaeus de caus. de sign. morb. auct. L. II. C. VII. p. 19.

doreque vehementi; constitutio annualis et tempestatis huic morbo opportuna; haemorrhoides suppressae; capitis laesiones; dysenteria, cholera, diarrhoeaeque subito cohibitae; omentum nimis obelum; febres biliosae acutae, non recte sanatae; rheumatismus, scabies ceteraque exanthemata regressa; arthritis atonica; inflammationes praecedentes abdominis pectorisque, praecipue pneumonia; hepatis vulnera, plagae, ictus, lapsus ⁵³⁾; ulcera hepatis hydatidesque; vomitus vehemens; hepatis commotiones motibus corporis violentis; atquae stagnantis degeneratio in hydrope; hepatis desorganisationes ex. gr. post febres intermittentes male curatas ⁵⁴⁾; praesertim tunc homines valde debiles hacce occulta et chronica hepatis inflammatione corripiuntur, quique ad cholicum inclinantur temperamentum. Porro hypochondria inveterata; bilis valde acris; obstipatio alvi pertinax;

53) Rentin Beobachtungen einiger Krankh. p. 94.
J. A. Schmidt pr. Bem über die Erschütt. der Brust. und Baucheing. in Eperel's med. Chron. III. p. 5 u. f. w.

54) Trescours Chirurg. Abhandl. p. 100.

materia alicubi stagnans acris, puri similis aut ichorosa ⁵⁵⁾; purgantia et emetica drastica et valde concitantia, ex. gr. resina jalapp. inprimis post iram violentam; potus spirituosus, praecipue spirituosos potus bibendi jam dudum amantissimi chronicis laborant hepatis, inflammationibus, denique in ulcera et indurationem hepatis transeuntibus; cachexiae chronicae; scirrhomata hepatis apostemataque ⁵⁶⁾; crassa bilis natura, quae hac de causa minus excernitur, diutius moratur, et ideo fit acrior. Et in scorbutico malo totum saepius hepar inveniebatur exulceratum ⁵⁷⁾; concrementa gypsea ⁵⁸⁾; venena acris, ex gr. merc. sublim.

55) Holler in Coac. Hipp. p. 348.

56) Galen method. med. L. II. C. IX.

Bianchi hist. hepat. p. IV. C. T. II. p. 154.

57) Memoir. de l'acad. d. scienc. l'année 1699. p. 240.

58) Glisson oper. vol. II. anat. hepat. c. VII. p. 104.

Ruyfch observ. anat. VI. p. 23.

Nov. Act. phys. med. T. II. observ. 178. p. 417.

corros. lap. infern. ut Galenus ⁵⁹⁾ et Lanzo ⁶⁰⁾ observaverant. Calculi ⁶¹⁾, vermes ⁶²⁾ steatomata ⁶³⁾ in hepatis parenchymate; hepatis ruptura ⁶⁴⁾. Alimento- rum usus creber corruptorum ex animantium classe, casei putridi, ciborum e farina factorum quique male effervuere; ostrearum concharumque corruptarum; potus Coffeae firmioris, vinorum alumine aut plumbo infectorum; spiritus frumenti, potuum, qui

59) de loc. affect. L. V. C. VIII. Chart. T. VII. p. 498.

60) N. A. phys. medic. obs. 96. T. I. p. 174.

61) Fontcrier jour. d. medec. T. XLV. P. 149. Columbus L. XV. p. 266.

Ruyfchius obs. anat. L. 4. p. 25.

Eph. N. C. Dec. 8. ann. I. obs. 66. 105.

62) Ruyfch obs. anat. IX. p. 17. 23. obs. 18. VI. p. 16.

N. A. ph. med. V. obs. CXII. p. 392.

Kirkland on the present state of Surgery. Vol. II.

63) Columbus. L. XV. p. 265.

Glissonius op. vol. II. anat. hepat. C. VIII. p. 113. 114.

64) Eph. N. C. Dec. 1. ann. IX. obs. 19.

nuncupantur Rumm et Grogg abusus; commoratio in paludosis locis; vaporis carbonum frequens inspiratio, praecipue lithanthracum, igitur in Anglia crebrius hoc malum invenimus; Turfae usus ad calefaciendum. Hepatis infarctus. Hocce vero malum has habet causas: vita sedentaria, praesertim corpore antrorsum inclinato, qua re humorum motus in hepate omnino vel maxima e parte impeditur. Jam in statu sano humorum circulatio hepatis lentior, ut in caeteris organismi partibus invenitur; cum vero illa accedat causa, plures in hepate succorum stagnationes oriuntur. Motus animi injucundi, sollicitudo diuturna, curae, tristitia; potentiae nocentes in hepar transmigratae ex. gr. arthriticae, rheumaticae, scabiosae ⁶⁵⁾; potuum abusus spirituosorum ⁶⁶⁾; febres intermittentes, minime cessantes, et china aut aliis adstringentibus nimis mature sanatae ⁶⁷⁾; commoratio in

65) Bang select. diar. 1786. Decbr. 4. 1787. Jan. 2. Febr. 5. 6. 7.

66) Bang. select. diar. 1786. Aug. 13. 1782. Sept. 3.

67) Bang select. diar. 1786. May 2. Jul. 2.

aëre humido, frigido, incluso, vaporibus pleno, oxygenio egente; vis externa in regionem hepatis exercita ⁶⁸⁾.

C a p. V.

P r o g n o s i s.

§. 18.

Haec tantummoda a singulis pendet causis. Plerumque enim malum hoc est anceps, cum enim fere semper ad suppurationem sit propensum, nunquam hic bonam, saepius mortiferam, et multos producentem morbos secundarios. Calidis in climatibus multo magis est lethalis. Si per externas aut internas causas accessorias chronica haec inflammatio in acutam mutatur, magis timendum est. Si cum typho morbus hic complicatur, in summo aeger versatur periculo. Crescens et decrescens, per plures menses annosque malum hoc persistere potest, et non mox cognitum, tandem in suppurationem, hydropem et corporis con-

68) Bang. select. diar. 1784. Decbr. 5.

sumtionem transit. Raro finis ^{221x}funesta et sanatio expectanda est completa; hancce tunc modo sperare possumus, si acutam hepatis inflammationem morbus hic secutus sit, nullaeque adsint organi hujus desorganisationes, aut si juvenes morbo laborent, vel homines, qui felici, quoad rem familiarem statumque civilem, utuntur sorte, aut, qui domicilium terra, meliori gaudente coelo, permutare possunt. Et temperamentum magni est momenti; phlegmatici et melancholici difficilius sanantur, quam sanguinici et cholericus; haecce temperamenta etiam magis acutum aut chronicum hujus mali decursum faciunt, quam vim etiam clima habet. Dyspnoea gravis, dolores in humero dextro vehementes, singultus, sitis inextinguibilis, abdominis meteorismus, frigus et hypochondriorum decoloratio, pulsus valde inaequalis, animi deliquia, vertigo fortis, stupor, deliria repente orta, vomitus post paucam ciborum assumptionem, obstipatio alvi pertinax, nullis cedens remediis, frequens extremitatum inferiorum sensus obtusus, saepe rigore, a spina usque ad humeros se extendente, connectens, color faciei maxime cachecticus, vomitus acris,

acidulus, atrabiliaris, alvi excretiones colliquativae et cadaverosae putentes, omnibus cum signis virium prostratione, ulcera furae dextrae repente orta, moxque gangraenosa, faciei deformitas, vehementer progrediens, cum satuitatis fastidiique in vultu signis, mala sunt symptomata. Hepatis intumescencia mira, indurities atque expansio, omnia abdominis imo thoracis viscera tandem ex eorum loco extrudere et ita comprimere potest, ut humorum circulatio fere penitus inhibeatur ⁶⁹). Hepatis infarctus, non mox sanati, ascitem tandem, hydrothoracem et totius corporis hydropem, procreant. Quodsi suppuratione peracta in abdominis cavitatem profunditur pus, omnia degenerari possunt viscera, aut ascites purulentus et tunc inevitabilis celerque consequitur mors, per paracenthesin neque differenda neque prohibenda. Scirrhomata, hepatis ulcera, magna induratio, gangraena, concretio, aliae desorganisationes, steatomata, lapides fere nullam nobis curationis spem praebent.

69) Bang select. diar. 1786. Apr. 13.

Cap. VI.

C u r a t i o.

§. 19.

Quibusdam exceptis curatio haec, ut in acuta hepatis inflammatione, tribus nititur indicationibus: 1) Inflammationis ipsius resolutione. 2) Causarum remotarum amotione et mitigatione et hepatis functionibus constituendis. 3) Systematis hepatici totiusque corporis corroborazione.

§. 20.

ad 1) In vehementiori inflammatione, ex gravioribus cognoscenda symptomatibus, bona corporis constitutione viribusque sufficientibus, magna cum utilitate in pede vena secari potest. Quo durior, parvior, magisque metallicus pulsus, anxiorque aegri vultus, et a sani differens, quo magis extrematum temperatura et mobilitas diminuta apparet, hypochondrii dextri, praecordiorum regionisque umbilicalis temperatura plane aut occulte aucta, quo saepius et clarius dolorem usque ad humerum ascendentem, licet transitorium, invenimus, tensionem surarum dolorosam, urinam rubriorem et paucioram, linguam in fundo magis sic-

cam et splendentem, oculos flammantes, licet sub aliqua nubecula recondita turbida, hepatis dolorosum sensum, manu explorante; quo magis ad plethoram abdominalem aeger jam dudum propensus, et praecipue temperamento sanguineo-cholericus est, eo magis pedis venae sectione, sique opus fuerit, hirudinibus adhuc, uti possumus. Pulsus parvus nullum hic discrimen dat, in ipso enim sanguinis effluvio fit plenior. Si adhuc dubio versemur, exploratoriam prius faciamus venae sectionem, aliquot unciarum, videndi causa, an pulsus se elevet, aut metallica et filiformi natura privetur. Et enomata emollientia et mitigantia, nec non infractiones emollientes et fomentationes in hepatis regione, si pulsus naturam mutant, venae sectionem non indicatam nobis significant. Symptomata si vero post topicam aut universalem sanguinis missionem adhuc perdurant, minori vero gradu, tunc vesicatorium in hepatis regione aut infractiones ex ungt. neapol. cum vel sine oleo cajap; aut ungt. neapol. cum ungt. antisp. Sell; aut epispastica et fomentationes supra abdomen et uno eodemque tempore infractiones in hepatis regione, conveniunt; praeterea

etiam clysmata emollientia et mitigantia e flor. chamom. saponē et oleo mixta; clystera emmollientia cum sale ammon. Cum symptomata adhuc fortia adsint, mixtura e sale ammon. cum nitro, sero lactis solutis, aut emulsionē cum nitro saleque ammon. et camphorae paullulum dentur aegro. Si venæsectio aut reliqua methodus antiphlogistica minime indicatae erant, tunc interne detur merc. dulc. cum opio et sacch. albo, simulque adhibeantur infractiones, si quē opus fuerit epispasticum aut sinapismus in hepatis regione. Non raro accedit epistaxis e dextro nasi foramine multa cum levatione, quae fomentationibus vaporibusque nasi est sustentanda; quodsi vero sit profusior, adstringentia, caute applicata, et regimen congruum sunt adhibenda; interea et haec rhinorrhagia, nulla capitis affectione, sanguine non diluto et dissoluto, nullis debilitatis viriumque dejectionis symptomatibus, minime est periculosa. Suppressio incauta magis nocere potest, quam paullulum neglecta. Diarrhoeae criticae pulpa tamarindorum mannaque in decocto althaeae; serum lactis a cremor. tart. cum oleo saccharo foeniculi; clysteriis mucilaginosi et emollientibus cum parva

flor. chamom. quantitate, valde levantur. Dolores lienis criticos fomentati nes mitigant aromaticae in hypochondrio sinistro. Sudor acris et foetidus porus poscit calidos et diaphoretica, infusum flor sambuc. succum citri etc. In hepaticide magis chronica et lenta, vel orta ex infarctibus, nullis remediis cedentibus, praecipue extr. tarax. saponar marrub mesembryanth. crystall. chelidon. majoris, priora quatuor in hepatis irritabilitate aucta, ultimum in irritabilitate diminuta, omne praestant, quod ab arte expectari potest. Aptae quoque sunt hoc in casu additamenta ex antimonialibus et rhabarbarinis. Frictio et agitatio abdominis lenis; enemata crebra et convenientia, secundum Kaempfi methodum, valde curationem adjuvant; et semibalnea tepida, vitellus ovorum incoctus etc huc referri possunt. Extracta illa vero magna dare dosi et celeriter audacterque ad maximas ascendere debemus. Magna in hepatis systematis insensibilitate electricitate, per hoc ducta organon, primum dante resolutionis impulsu, parvo in gradu uti possumus. Hac resolutione consecuta, saepius tantummodo lenis embrocationis concussio, ad infarctos

evacuandos, necessaria est. Suppuratione exorta, omnia in eo posita sunt, quem sibi viam aperiat pus. Quodsi extrinsecus format abscessum, apta curatione, aeger sanari potest, si intrinsecus vero sibi viam munit, plerumque infaustus existit eventus.

ad II) Inflammatione hisce remediis resoluta, causae explorandae sunt movendaeque, si efficere hoc possumus. Lapidés in hepatis parenchymate talia significant symptomata: icterus post vehementem anxietatem, vomitum, dolores in hepatis regione convulsionesque ortus, remittens et rursus apparens; tum enim in ductus chole-dochos angustiores lapides transeunt, illos obturant, extendunt et tali modo dolores procreant spasmosque. Lapidibus per quandam corporis concussionem, ventriculi praecipue et duodeni, ut in vomitu, ex angustiori ductu choledochi in ampliorem vel in ipsam vesicam retrusis felleam, icterus per aliquot temporis spatium evanescit, mox vero cum iisdem symptomatibus se ostendit. Quod ad horum lapidum biliarium pertinet curationem, tales dentur indicationes: lapides parvi sunt evacuandi, novorum procreatio impedienda et majores comminuendi.

Bilis spissitudo et degeneratio plerumque horum lapidum est causa, ideoque adhibeantur hic omnia remedia ad bilem diluendam apta: extracta saponacea, gramin. saponar. taraxac. dosibus maximis, quotidie $\mathfrak{z}\text{ij} - \text{ijj}$ v, simulque remedia acidula, serum lactis e cremore tartari paratum. Quodsi major bilis sit spissitudo, haecce nihil efficiunt remedia; tunc detur extr. chelidon. major. in aqua lauro-cerasi solutum, eodemque tempore decoct. tarax. gramin. aut serum lactis; aquae laurocerasi ad summum dentur gutt. $\text{XX} - \text{XXV}$ et in initio aq. destill. simplic. sit conjuncta. Extr. mesembryanth. crystall. in omnibus abdominis stagnationibus et praesertim in atrabiliaribus est aptissimum; in magnis autem praebetur dosibus quotidie $\mathfrak{z}\beta - \text{j} - \text{j}\beta$. Et clysteria dentur ex emollientibus et finite solventibus, flor. cham. verbas. cum rad. tarax. saponar. herb. marub. albi, secundum Kaempfi methodum; infractiones ex ungt. antispast. Selt. cum ungt. neapol; hepatis fomentationes; quo magis dentur clysmata, tanto melius; etiam empl. saponar. aut sapon. commun. cum empl. de cicuta in hepatis regione adhibitum. Durande ad pertinacissi-

morum resolutionem lapidum hocce commendavit remedium:

℞ naph. vitriol. ʒj.

ol. destill. terebinth ʒij.

M. S. mane, meridie et vespere gtt X-Xij.

Simul vero utatur aeger potu diluente, ex. gr. extr. graminis in aq. simpl. soluto; hocce remedium praecipue in hepatis torpore aptum esse videtur, in spasmo vero inflammatorio nimis irritat. Quo magis adest hepatalgia, tanto magis utendum est extr. mesembryanth. crystallino.

Ceterae causae, e. g. animi perturbationes sunt mitigandae, haemorrhoides suppressae aut turbatae revocandae, rheumatismi regressi, scabies ceteraque exanthemata provocanda; dysenteriae, cholera diarrhoeaeque suppressae apta methodo curandae sunt; bilis acris mitiganda est et evacuanda; alvi obstructio pertinax remediis sanetur cognitis. Vermes hepatis, scirrhotinata, steatomata, ceteras desorganisationes minime aut paullulum tantummodo medens curare potest.

ad III) Inflammationis resolutione peracta, et causis, eam producentibus, remotis, hepatis systema totumque corpus nunc

est roborandum. Urina et alvi excretio naturalis, oculi non amplius flavidi, color faciei non subflavus, omnia incommodi hujus symptomata plane evanita, dolores nulli, si hepatis regionem exploramus, nulla anxietas, praesertim post coenam aut vehementem corporis motum, nullaque per longum temporis intervallum signa, in diagnosi descripta, apparentia — omnia haec morbum plane remotum significant. Nunc tota methodo roborante uti debemus, balneis tepidis frigidiusculis, aëre, minus autem ferro et china. Optima sunt remedia: quassia, colombo cetera extracta amara, in initio vero remediis, quae specificum in hepatis systema habent effectum, et mitigantibus juncta, quo praecipue sulphur, valeriana et folia aurantiorum referri debet. Etiam decoctum rubiae tinctor. amaris mixtis remediis, ut Cl. Balkii confirmant observata, imprimis adhibere possumus: Praeferea totius hepatis regiones frictiones, alimenta vegetabilia facile digerenda, nullos producentia flatu, interdum etiam caro mollis, motus non vehemens, viribus conveniens, praecipue sub divo et equitatio modica hac in jecinoris inflammatione chronica optima esse remedia, mihi videntur.

T h e s e s.

- I. Nulla datur differentia, quoad generalem medendi methodum, inter inflammationem superficiei convexae et concavae hepatis.
 - II. Causa proxima icteri chronici non semper in spasmō aut obstructione ductuum biliferorum quaerenda est.
 - III. Calculi bilarii saepe nulla ratione morbum constituunt.
 - IV. Fluxus hepaticus non semper et forsā modo perquam raro ē hepate morboſo oritur.
 - V. Phthisis hepatica vera morbus est maxime insanabilis.
 - VI. Etsi hepar et pulmones negotiis perquam diversis funguntur, tamen haec organa memorabili consensu sibi invicem sunt conjuncta.
 - VII. Epilepsia non est morbus chronicus.
 - VIII. Non dantur primitivae febres vasorum.
-